

بررسی تطبیقی گمرکات ایران با ۳ کشور بزرگ تجاری

شناسه خبر: ۱۴۰۴۰۳ جمعه ۱۷ فروردین ۱۴۰۳ - ۱۴:۲۰

با توجه به بررسی‌ها انجام شده در مقایسه گمرکات ایران و سه کشور ترکیه، امارات و چین، گمرک ایران نیازمند اصلاحات عدیده‌ای از جمله در حوزه‌های سیاست‌گذاری و همچنین نوسازی است.

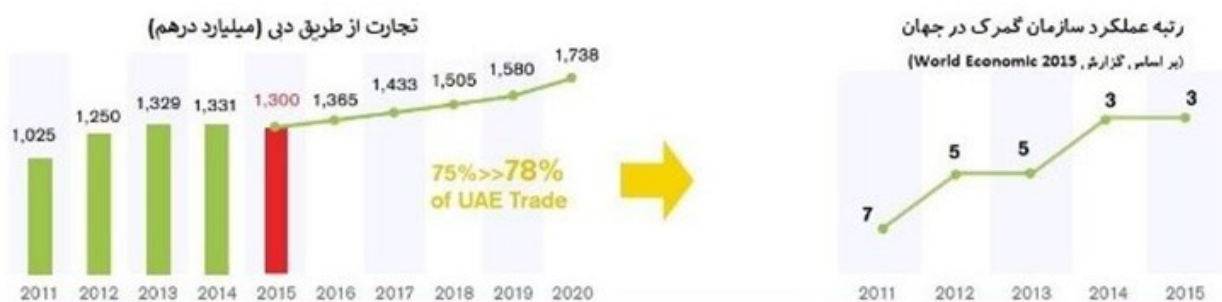
به گزارش خبرنگار اقتصادی موج خبر، براساس گزارشی که به بررسی گمرک سه کشور چین، امارات، ترکیه که دارای حجم تجارت قابل‌توجهی با کشورمان هستند، پرداخته است، بخش‌های ساختار سازمانی، فرایندهای اجرایی و شاخص‌های عملکردی مورد بررسی قرار گرفته و با ضوابط و فرایندهای موجود در گمرک ایران مقایسه شده‌است.

امکان تحول در مدیریت گمرکات با وجود تحریم‌ها

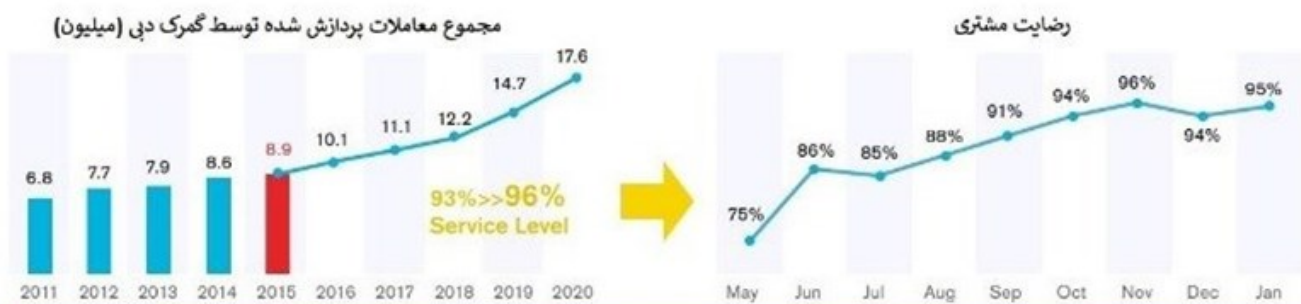
با توجه به گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، تسریع و ایجاد سهولت در فرایندهای گمرکی با استفاده از فناوری‌های جدید و اصلاح فرایندها، نقش مؤثری در کاهش هزینه‌ها و بهبود شاخص‌های تجاری کشور دارد. هرچند تحریم‌های اقتصادی طی سالیان اخیر موجب ایجاد خلل در برخی از فرایندهای تجاری کشور شده‌است، اما مطالعات تطبیقی نشان می‌دهد می‌توان با استفاده از ظرفیت توافق‌نامه‌های متقابل با شرکای تجاری و همچنین اصلاح برخی از فرایندهای داخلی گمرک (با تأکید بر مفهوم حسابرسی پس از ترخیص و بهره‌مندی از مدیریت مخاطره هوشمند)، تحولات قابل‌توجهی را در حوزه تجارت کشور ایجاد کرد.

تأثیر نوسازی بر رضایت تجار امارات

تأثیر برنامه اصلاح و نوسازی بر سهولت تجارت دبی

دبی به دلیل فرایندهای کارآمد گمرکی با نرخ نفوذ کمتر از 5٪، به عنوان «هاب ترجیح یافته تجاری» و «بیشترین منطقه در اداره گمرک» شناخته می‌شود.

Dubai Customs is a **trusted** administration providing multiple "Smart Service" channels, leading to **satisfied** customers

اثر تحریم‌ها بر جایگاه صادرکنندگان ایرانی

ایران در زمینه نماگر دسترسی به بازار و موارد مربوط به دسترسی به بازار داخلی و دسترسی به بازار خارجی با قرارگیری در جایگاه 136 در بین 136 کشور حاضر در رده‌بندی جایگاه نامطلوبی دارد. از آنجا که این زیر شاخص مواردی از قبیل

موانع تعرفه‌ای پیشروی صادرکنندگان یک کشور در بازارهای صادراتی، میزان و پیچیدگی حمایت‌های تعرفه‌ای را ارزیابی می‌کند، رتبه نامطلوب کسب شده در این نماگر نشانگر نامناسب بودن موارد مذکور خواهد بود. ضمن اینکه تحریم‌های اقتصادی تأثیر زیادی بر دسترسی ایران به بازارهای خارجی داشته است.

نماگرهای مربوط به شاخص توانمندی تجارت

شاخص	چین	ایران	ترکیه	امارات	زیرشاخص	چین	ایران	ترکیه	امارات
دسترسی به بازار	۱۲۶	۱۳۶	۸۶	۱۱۸	دسترسی به بازار داخلی	۱۰۱	۱۳۶	۸۷	۷۰
	۱۲۴	۱۳۶	۸۸		دسترسی به بازار خارجی	۱۲۴	۱۳۶	۸۸	۱۳۱
مدیریت مرزی	۵۲	۱۲۳	۴۵	۲۵	کارایی و شفافیت اداره مرزها	۵۲	۱۲۳	۴۵	۲۵
زیرساخت	۲۷	۹۰	۴۶	۶	کیفیت زیرساخت‌های حمل‌ونقل هوایی	۱۲	۶۹	۲۷	۲
					قابلیت دسترسی و کیفیت خدمات حمل‌ونقل	۳۲	۸۶	۴۵	۱۳
					قابلیت دسترسی و استفاده از ICTs	۶۴	۱۰۰	۷۴	۱۹
محیط عملیاتی	۴۲	۱۱۶	۷۳	۹	محیط عملیاتی	۴۲	۱۱۶	۷۳	۹

نقش شرکت‌های خصوصی در تجهیز گمرکات

در چارچوب این اصلاحات به‌منظور ایجاد سهولت، توسعه استفاده از سیستم‌های کنترلی پیشرفته نیز در کشورهای مذکور مورد توجه قرار گرفته است. مرور تجربه سایر کشورها در زمینه تجهیز اماکن گمرکی نشان‌دهنده این است که در این کشورها تجهیز گمرک به سیستم‌های پیشرفته کنترلی عمدتاً توسط شرکت‌های حاضر در بخش خصوصی صورت می‌گیرد.

جایگاه نامطلوب ایران از منظر لجستیک

شاخص عملکرد لجستیک

امارات	چین	ترکیه	ایران	شاخص
۱۱	۲۶	۴۷	۶۴	شاخص عملکرد لجستیک
۱۵	۳۱	۵۸	۷۱	کارایی فرایندهای ترخیص کالا (سرعت، سادگی و قابل پیش‌بینی بودن تشریفات گمرکی)
۱۰	۲۰	۳۳	۶۳	کیفیت زیرساخت‌های تجاری و جابه‌جایی (مبادی ورودی، راه‌آهن، جاده‌ها، فناوری اطلاعات)
۵	۱۸	۵۳	۷۹	سهولت دسترسی به حمل‌ونقل بین‌المللی یا قیمت رقابتی
۱۳	۲۷	۵۱	۶۲	شایستگی و کیفیت خدمات لجستیکی (متصدیان حمل‌ونقل، کارگزاران یا واسطه‌های گمرک)
۱۳	۲۷	۴۲	۸۵	توانایی در تعقیب و ردیابی کالاهای ارسالی
۱	۲۷	۴۴	۶۰	تحويل به‌موقع (مناسب بودن زمان تحويل محموله به مشتری در زمان مورد انتظار یا برنامه‌ریزی‌شده)

ضرورت تعیین سیاست‌های جامع صنعتی و تجاری برای بهبود شاخص‌های تجاری

تغییر و تحول گمرک‌ها در کشورهای مختلف، غالباً تابع اصلاحات اقتصادی و تجاری کشورها قلمداد شده و با توجه به اتخاذ سیاست‌های تجاری جدید، گمرک آن کشور نیز به‌عنوان یکی از ذی‌نفعان اصلی حوزه تجارت، نیازمند تحول در راستای نیل به اهداف سیاست‌های جدید بوده است.

بر این اساس عدم تدوین سند جامع سیاست‌های صنعتی و تجاری جمهوری اسلامی ایران، کارکرد مورد انتظار از گمرک و نقش‌آفرینی آن در فضای اقتصادی کشور را مبهم کرده است. لذا تدوین سیاست‌های جامع صنعتی و تجاری کشور در کنار اصلاح فرایندهای اجرایی، از الزامات بهبود شاخص‌های تجاری و گمرکی کشور محسوب می‌شوند.

رتبه چهارم ایران در بین چهار کشور از نظر کارآمدی رویه‌های گمرکی

رتبه کارآمدی رویه‌های گمرکی

سال	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸
شاخص	مسئولیت رویه‌های گمرکی ^۲	مسئولیت رویه‌های گمرکی	مسئولیت رویه‌های گمرکی	مسئولیت رویه‌های گمرکی	کارایی فرایند ترخیص ^۲
ایران	۱۱۶	۱۱۷	۱۰۹	۹۹	۷۱
چین	۵۵	۵۶	۵۵	۴۴	۳۱
ترکیه	۸۳	۸۲	۷۴	۸۰	۵۸
امارات	۳	۳	۴	۴	۱۵

تعداد بالاتر گمرکات ایران به نسبت سه کشور با حجم تجاری بالاتر / فاصله برخی گمرکات مرزی کمتر از ۱۰ کیلومتر است

همانطور که مشاهده می‌شود ایران با توجه به حجم تجارت خارجی، در مقایسه با سایر کشورها از تعداد گمرک بیشتری برخوردار است. تعداد بالای گمرکات و اماکن گمرکی به معنای افزایش هزینه‌ها جهت تأمین زیرساخت و منابع انسانی تخصصی است که در صورت عدم تناسب با نیازها و حجم تجارت کشور، موجب تحمیل بار مالی بر گمرک و هدر رفت منابع می‌شود.

یکی از مهمترین دلایل این مسئله، خلأ مطالعات آمایش سرزمینی متناسب با ظرفیت‌های منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی است. در واقع ایجاد برخی از گمرکات بدون توجه به الگوی مطلوب، صرفاً براساس تصمیمات کارشناسی مقطعی و یا فشارهای سیاسی و اجتماعی مردم و مسئولان محلی صورت می‌گیرد. عوامل اینچنینی موجب شده است که بعضاً فاصله گمرکات مرزی با یکدیگر به کمتر از ۱۰ کیلومتر برسد. این درحالی است که به دلیل کاهش حجم تجارت برخی از این گمرکات به حالت غیرفعال یا نیمه فعال درآمده‌است.

بنابراین به نظر می‌رسد به منظور حرکت در راستای توسعه تولید و افزایش مبادلات تجاری، به جای ایجاد بی‌ضابطه گمرکات و بازارچه‌های مرزی، باید با تأکید بر ملزومات و زیرساخت‌ها با توجه به مزیت نسبی کشور، بر تأمین نیاز کشورهای طرفین مرز تمرکز کرد.

مقایسه تطبیقی ساختار، تعداد و کارکنان گمرک

متناسب با وسعت و حجم تجارت کشور

کشور	تعداد گمرک اجرایی	ساختار	تعداد پرسنل	وسعت کشور (کیلومتر مربع)	متوسط تجارت خارجی سالیانه طی بازه ۲۰۰۵ تا ۲۰۲۰ (میلیارد دلار) [۱۱]
امارات	۶۴	اداره مستقل گمرک	۳۰۰۸ نفر در گمرک دبی و ۱۵۰۰ نفر در گمرک ابوظبی ^۱	۸۳۶۰۰	۵۰۰.۷۸
ایران	۱۳۸	ذیل وزارت امور اقتصادی و دارایی	۸۷۷۹ نفر	۱۶۴۸۱۹۵	۱۳۶.۳۴
ترکیه	۱۴۵ (۶ گمرک مسافری)	ذیل وزارت بازرگانی	-	۷۸۳۵۶۲	۳۴۲.۶۱
چین ^۲	۶۷۸	در سطح وزارتخانه مستقل	۷۰۰۰۰ نفر [۱۰]	۹۵۹۶۹۶۱	۳۴۱۷.۱۹

راهکارهای اصلاح نظام گمرکات در ایران

طراحی و تدوین سیاست‌های کلان مؤثر بر بخش بازرگانی نظیر راهبردهای توسعه صنعتی، اولویت‌های دیپلماسی اقتصادی و ابتکار ایران در تعامل با سایر کشورها و...؛ توسعه روابط سیاسی- بازرگانی (با اولویت شرکای تجاری) به‌منظور تبادل الکترونیک اطلاعات اسناد کالا، استفاده از فرایندها و نرخ‌های ترجیحی توسط طرفین، مبارزه با قاچاق کالا و ارز، استقرار آزمایشگاه‌های مورد تأیید طرفین در مبدأ و...؛ احصای موارد ناظر به عدم تصمیم بخش‌های دولتی و حاکمیتی (که منجر به افزایش زمان و هزینه فرایندهای گمرکی می‌شود) به‌منظور بهبود فرایندها و تعیین زمان انجام امور محوله نظیر صدور مجوز؛ بازرگانی و کارآمدسازی در شیوه مدیریت مخاطره و حساسی پس از ترخیص با هدف کاهش زمان توقف کالا در گمرک برای بخش قابل‌توجهی از اقلام وارداتی کشور که مخاطره کمتری دارند (ایجاد مسیر آبی یا توسعه ترخیص درصدی و ترخیص تعهدی)؛ استفاده از ظرفیت انبارهای گمرکی جهت نگهداری اقلام متروکه (تا سقف زمانی معین) و تعیین الگوی مالی تأمین هزینه‌های انبارداری و سایر خدماتی که مراجع تحویل‌گیرنده کالا ارائه می‌دهند؛ استفاده از پلتفرم‌های مبتنی بر فناوری بلاک‌چین برای اشتراک داده بین‌دستگاهی جهت جلوگیری از بروز چالش‌های حاکمیت داده (مطابق تجربه چین و امارات)؛ ایجاد یک سطح میانی بین بازرگانان عادی و فعالان مجاز اقتصادی تحت عنوان «شرکت‌های تأیید شده (CAP)» به‌منظور بهره‌مندی از برخی خدمات تسهیل‌گرانه تجارت همچون کنترل پسینی (مطابق تجربه ترکیه)؛ تغییر نگرش به‌مقوله کارگزاری گمرکی و ایجاد اتحادیه مستقل کارگزاران گمرکی به‌عنوان حلقه واسط بین

حاکمیت و بازرگانان به منظور تسریع تجارت و جلوگیری از بروز تخلفات گمرکی (مطابق توصیه WCO)؛ طراحی سازوکار ارائه پاداش افشاگری و سوت زنی در خصوص تخلفات و جرائم گمرکی از جمله قاچاق کالا در هر مرحله از زنجیره ورود، حمل، انبارش و عرضه قاچاق؛ توسعه و تبادل اطلاعات مؤثر سامانه های گمرکی، تجاری و اقتصادی کشور با هدف کاهش زمان و هزینه فرایندها و بهره گیری مؤثرتر از هوش مصنوعی جهت توسعه مدیریت مخاطره؛ توسعه زیرساخت های گمرکی با اولویت دستگاه های پیشرفته کنترلی، با استفاده از ظرفیت بخش خصوصی و تعیین الگوهای عقد قرارداد و تأمین مالی؛ سازگاری فرایندهای گمرکی (از جمله تعیین ارزش) با توصیه ها و ضوابط سازمان جهانی گمرک و کنوانسیون های بین المللی، بازتعریف جایگاه سازمانی گمرک جهت کاهش مداخلات و منازعات بین سازمانی و همچنین تحقق مدیریت هماهنگ مرزی از جمله اصلاحات عدیده مورد نیاز در حوزه گمرکی ایران است که در این گزارش به آنها اشاره شده است.

انتهای پیام/

انتهای پیام/